

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

POSEBNI SOCIALNO VARSTVENI ZAVOD PRIZMA PONIKVE

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

► **Tip lokacije:** javni, posebni socialno varstveni zavod

► **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** kapaciteta oddelkov v Ponikvah je 80 stanovalcev, nadaljnjih 63 pa je nastanjenih v bivalnih enotah: Predstruga, Sodražica, Žiga, Mengeš V in Mengeš I.

Potek obiska in priprava poročila:

► Obisk je bil **nenajavljen** in **opravljen v dneh 27. 10. 2011** in **28. 10. 2011**. Čas obiska dne **27. 10. 2011** je potekal od **9.30** do **13.15** in **28. 10. 2011** v času od **13.00** do **15.00**.

► **Skupina za obisk:** dva predstavnika Varuha (višji svetnik in svetovalka I) ter ena predstavница nevladne organizacije (Inštitut Primus).

► **Vsebina obiska:** razgovor z direktorico zavoda. Sledil je ogled prostorov, pogovor s stanovalci in osebjem ter zaključni razgovor.

► **Poročanje:** predhodno poročilo o obisku je bilo Zavodu poslano 25. 11. 2011. Odgovor Zavoda smo prijeli dne 16. 1. 2012, torej 52. dan po odpremi. Pri pripravi končnega poročila smo upoštevali dopis Zavoda z dne 16. 1. 2012. Končno poročilo o obisku je bilo 27. 1. 2012 posredovano Zavodu in Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve skupaj s predlogom, da ga obravnava ter nam v roku 30 dni sporoči svoja stališča in morebitne ukrepe.

► DPM je posebej pohvalil

- da Zavod poudarja zunanjo in notranjo izobraževanje za osebje,
- prizadevanje, da bi stanovalcem (v okviru posamezne diete) nudili raznoliko in hkrati njim ljubo hrano (ob upoštevanju predpisane diete stanovalca),
- uvedbo vprašalnika, s katerim lahko stanovalci izrazijo želje in pričakovanja.

DPM: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve bi moralo pristopiti k iskanju ustrezne rešitve in tako zagotoviti redna popravila oziroma vzdrževalna dela, saj se le tako bivalni standard stanovalcev ne bo zmanjšal¹.

DPM: predlagali smo, da vodstvo Zavoda očitke stanovalcev obravnava in sprejme potrebne ukrepe za izboljšanje stanja².

Glede na odziv Zavoda, smo pojasnili naslednje: DPM se ob svojih obiskih vedno pogovori tudi s posameznimi stanovalci, ki jih izbere sam. Razgovor opravi tako, da osebje ob samem razgovoru praviloma ni prisotno. Kadar ob obisku slišimo posebej resne obtožbe oziroma se postavi dvom v navedbe stanovalcev, se DPM lahko odloči tudi za ponovne razgovore, ki jih opravi izbrani psihiater. Pričakujemo, da bo ta v prihodnje postal redni član vsake skupine, ki bo opravljal obiske. Vsekakor je treba pohvaliti možnost, da lahko stanovalec z oddelka pokliče kogarkoli izmed strokovnih sodelavcev. Vendar pa na drugi strani to ne zadošča. Nekateri izmed stanovalcev namreč ne bodo mogli ali hoteli stopiti v stik s socialno delavko na tak način. Zato predlagamo, da socialna delavka redno (morebiti vsaj enkrat mesečno) obiše tudi stanovalce, ki jo sicer morda niso poklicali in skuša izvedeti, če imajo morda kakšne težave, kjer bi jim s svojim strokovnim znanjem lahko pomagala razrešiti. DPM se namreč zaveda, da so posamezne navedbe stanovalcev lahko posledica njihove duševne bolezni oziroma motnje. DPM se je ob obisku pogovoril z več

Zavod: navaja, da imajo stanovalci posebne zdravstvene potrebe ter da jih je potrebno strokovno obravnavati. Zavod v odzivnem poročilu sporoča, da je na vsakem hodniku v Zavodu telefon z navedenimi telefonskimi številkami vseh strokovnih sodelavcev, vseh služb in tudi direktorice. Tako lahko stanovalci pokličejo kogarkoli izmed njih, tudi socialno delavko. Zavod je v odzivnem poročilu navedel veliko »težavo«, da pripombe stanovalcev DPM jemlje za »popolnoma resnične«.

¹V stavbi ENA sta dva oddelka. To je stara stavba, predvidena za rušenje, pogoji za delo in bivanje so tu najslabši. Po besedah sogovornice Ministrstvo za družino in socialne zadeve zavrača vse investicije, saj sta v načrtu dve novi stavbi, v katerih naj bi bila tudi kuhinja, katere sedaj nimajo.

²Ob razgovoru s stanovalci smo slišali pripombe, da osebje na stanovalce občasno tudi vpije in jih žali. Poleg tega so pripomnili, da v primeru, če stanovalec želi v upravi zavoda z nekom govoriti, to praviloma ni mogoče. Stanovalci ravno tako niso zadovoljni z delovanjem socialne službe. Povedali so, da socialne delavke ne pridejo do stanovalcev, nikoli jih ne vprašajo, kako se počutijo.

stanovalci, ti so Zavod in osebje na splošno res pohvalili. Vendar so navedbe nekaterih stanovalcev, ki so si bile v določeni meri podobne, kazale na posamezne pomanjkljivosti. Zato smo na te navedbe (pri tem ne gre za trditve DPM, kot zmotno meni Zavod) tudi opozorili v poročilu. Kot smo že navedli, ob obisku nismo posebej preverjali ali ocenjevali resničnosti navedb stanovalcev glede neprimernega odnosa osebja. Vsekakor pa predlagamo, da to stori vodstvo in osebje po potrebi (znova) opozori na nujnost primernega odnosa in komunikacije s stanovalci ter razmisli o možnosti stalnega preverjanja zadovoljstva stanovalcev.

DPM: predlagali smo, da nam Zavod pojasni, koliko časa je bila v letu 2011 fizioterapevtka odsotna ter kako rešuje težave zaradi njene (morebitne) znatne odsotnosti³.

DPM je na odziv Zavoda pojasnil; da je DPM v poročilu navedel pripombe in želje stanovalcev, kot so bile izražene ob osebnih razlogih z njimi. Ob tem se do tovrstnih navedb ni opredeljeval. Smo pa Zavodu postavili vprašanje glede dostopnosti fizioterapije, saj smo lahko razbrali, da stanovalci to zaradi pogoste odsotnosti fizioterapevtke pogrešajo. Zato naše, že zapisano vprašanje ponavljamo, saj nam Zavod nanj v odzivnem poročilu ni odgovoril. Hkrati Zavodu predlagamo, da nam pojasni koliko časa je bila v letu 2011 fizioterapevtka odsotna ter kako rešuje težave zaradi njene (morebitne) znatne odsotnosti. Predlagamo, da nam Zavod pojasni, kako je lahko ob vsej skrbnosti strokovnega osebja prišlo do primera, ki ga Zavod opisuje v odzivnem poročilu, ki bi se stanovalec na pripomočkih za

Zavod: je v odzivnem poročilu navedel, da s strokovnega vidika samostojna uporaba fizioterapevtskih pripomočkov ne pride v poštev. Strokovnjak s tega področja naj bi se ob navedbi, da so nekateri stanovalci prepričani, da so sami sposobni upravljati z orodji za fizioterapijo »zgrozil«. Tako naj bi se ravno na dan obiska DPM zgodilo, da je eden od stanovalcev, ki je menil, da je sposoben sam upravljati z orodji, skorajda padel in se poškodoval. Padeč je preprečila ena od delavk, ki je »k sreči« slučajno vstopila in ga »še v pravem času« ujela. Zavod v odzivnem poročilu tudi navaja, da so tako fizioterapija kot tudi delovna terapija, rehabilitacija, socialno delo, zdravstvena nega, psihologija in psihiatrija strokovne storitve v Zavodu. Opravljajo jih strokovnjaki in sicer zelo dobro in z veliko mero človečnosti. Zavod tudi navaja, da »zagotovo imajo stanovalci veliko pravic (ki jih tudi zagotavljamo), vendar malo težje odločajo o strokovnih odločitvah, saj dostikrat nimajo realne slike o sebi. Zato prepustimo strokovnost strokovnjakom!«

³Stanovalci pogrešajo fizioterapijo, sprašujejo se, zakaj jim dostop do fizioterapevtskih naprav ni omogočen tudi ob odsotnosti fizioterapevta. Nekateri med stanovalci so namreč po njihovem prepričanju sami sposobni upravljati z orodji za fizioterapijo.

fizioterapijo lahko poškodoval. Predvsem pa prosimo za pojasnilo, kaj bo Zavod v prihodnje storil za preprečitev takšnih dogodkov. Ob (strokovni) oceni Zavoda oziroma njegovih strokovnjakov, da je samostojna uporaba nevarna, bi namreč pričakovali, da samostojen dostop do fizioterapevtskih pripomočkov ni omejen. Predvsem pa, da je onemogočen takrat, ko prostorih fizioterapije ni prisotnega osebja.